

RØROS KOMMUNE

SAMLET SAKSFRAMSTILLING

Arkivsak: 19/1839

REGIONAL PLAN FOR KULTURMINNER

Saksbehandler: Magnus Borgos

Saksnr.:	Utvalg	Møtedato
164/19	Formannskapet	05.12.2019
84/21	Formannskapet	16.09.2021

Vedlegg:

- Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030
- Mangfoldige Trøndelag - vedlegg
- Handlingsprogram 2022-2023

Andre dokumenter i saken:

14.06.2019 FYLKESKOMMUNEN SETTER I GANG ARBEID MED REGIONAL PLAN FOR KULTURMINNER

26.09.2019 REGIONAL PLAN FOR KULTURMINNER - PLANPROGRAM PÅ HØRING - FRIST 31.12.2019

18.12.2019 REGIONAL PLAN FOR KULTURMINNER

09.04.2021 FAGHØRING - REGIONAL PLAN FOR KULTURMILJØ I TRØNDELAG 2022 - 2030

23.08.2021 VEDR. 202119592-4 - REGIONAL PLAN FOR KULTURMILJØ I TRØNDELAG - HØRINGSSEMINAR 31. AUGUST 2021 - PÅMINNING

Saksopplysninger:

Trøndelag fylkeskommune har sendt forslag til *Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030* ut på høring med høringsfrist 1. oktober. Planen skal vedtas av fylkestinget i desember 2021.

Røros kommune har tidligere gitt uttalelse til planprogrammet. Her ble det gitt følgende innspill:

1. Røros kommune støtter i hovedtrekk forslaget til planprogram for Regional plan for kulturminner i Trøndelag.
2. Røros kommune ønsker å drøfte med Trøndelag fylkeskommune hvordan verdensarven Røros bergstad og Circumferensen kan synliggjøres i Regional plan for kulturminner i Trøndelag.
3. Røros kommune ønsker at det legges opp til en drøfting av hvordan Regional plan for kulturminner for Trøndelag skal forholde seg til *Forvaltningsplanen for*

verdensarven Røros bergstad og Circumferensen og Regionplan for Røros bergstad og Circumferensen

4. Gjennom forvaltningen av Røros som verdensarvsted høster en stadig erfaringer innenfor tema som klimapåvirkning på kulturminner, håndverk og materialproduksjon, opplevelsesnæringer og stedsutvikling. Disse erfaringene bør tas med i det videre planarbeidet.
5. Som samisk forvaltningskommune ser Røros på det som naturlig at samiske kulturminner omtales i kulturminneplanen. Problematikken må drøftes med Sametinget.
6. Gjennom verdensarven har en gode muligheter til å bruke kulturminner og kulturmiljø i formidlingssammenheng innenfor ulike perspektiver på demokrati og nasjonsbygging. Røros kommune mener at denne muligheten må inkluderes i det videre planarbeidet.

Den foreliggende planen består av 3 dokumenter;

- Plandokumentet
- Handlingsprogram for perioden 2022-2023
- Vedlegg med oversikt over verneverdige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy i Trøndelag

Formålet med den regionale planen for kulturmiljø er å samle aktørene for å utarbeide en regional kulturmiljøpolitikk for Trøndelag. Planen skal

- *Gi veiledning og tydelige føringer om regionale kulturmiljøer og interesser*
- *Samordne ressurser og virkemidler blant aktuelle aktører og fremme felles satsinger*
- *Ta opp kommune- og sektoroverskridende problemstillinger og fremme felles løsninger*
- *Avveie nasjonale og internasjonale føringer og forventninger*

Planen tar for seg faste kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap, og fartøyvern, både med og uten formelt vern. Forvaltningen av de faste kulturminnene skal sees i sammenheng med de øvrige delene av kulturarven, slik som gjenstander, arkiv og den immaterielle kulturarven, som f.eks. håndverk og matkultur.

Planen favner om fartøy, kulturminner og kulturlandskap i hele Trøndelag, uavhengig av eierskap og tilknytning. Sametinget er ansvarlig myndighet for de samiske kulturmiljøene, og er i førersetet for det samiske perspektivet i planarbeidet. Det er lagt til grunn av det er minoritetene som selv velger ut hvilke kulturmiljø som er viktige for dem, og hvilke satsinger og tiltak som skal inngå i den regionale planen.

Planens virkning

Planens hensikt er å gi en retning og samordne innsatsen i utviklingsarbeidet. I henhold til plan- og bygningsloven § 8-1 skal regional plan legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. Kommunene

må drøfte og implementere føringene fra den regionale planen i sine kommunale planer og i enkeltsaksbehandling. Fylkeskommunen vil ikke fremme innsigelser og klager i plan- og byggesaker som er i samsvar med Regional plan for kulturmiljø.

Målsettinger og retningslinjer

Hovedmålet for den nye kulturmiljøpolitikken for Trøndelag 2022-2030 er «I 2030 engasjerer trønderne seg i et mangfold av godt bevarte kulturmiljø». Planen har 4 overordna retningslinjene:

- Vi legger FNs bærekraftsmål til grunn og at god forvaltning av kulturmiljø bidrar til bærekraftig samfunnsutvikling
- Fylkeskommunen, Sametinget og kommunene ser kulturmiljø i sammenheng med andre samfunnsområder som folkehelse, friluftsliv, skole, reiseliv, landbruk, klima og miljø, brannsikring, og universell utforming.
- Fylkeskommunen, Sametinget og kommunene legger til rette for at alle kan engasjere seg i og ta ansvar for kulturmiljø. Vi legger et inkluderende perspektiv til grunn.
- Vi løfter fram verdensarven Røros bergstad og Circumferensen som et område for den beste praksisen i forvaltning og formidling av natur- og kulturmiljø, og bringer erfaringene videre til andre.

Overordna retningslinjer

- Kulturmiljøene bør sikres og forvaltes som ressurser i areal- og miljøforvaltningen.
- Nasjonalt og regionalt viktige kulturmiljø skal sikres i kommune- og reguleringsplaner. Kommunene skal kartlegge og verdivurdere lokalt viktige kulturmiljø i plan, og vurdere å sikre disse i kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. Hensynene som skal ivaretas tilpasses hvert enkelt kulturmiljø, og innarbeides i kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner med bestemmelser og/eller retningslinjer.
- Arealene i viktige kulturmiljø og kulturlandskap bør holdes åpne og nedbygging og skogplanting bør unngås.
- I arbeid med by- og stedsutvikling skal verneverdige bygninger og bygningsmiljø ses på som ressurser. Mulighetene for gjenbruk og transformasjon gjennom ny bruk skal utredes.
- Nye tiltak i randsonen rundt viktige kulturmiljø eller kulturlandskap bør utformes slik at deres verdier og særpreg ikke svekkes.

Planen inneholder videre 6 tema:

- *Regionale verdier og kunnskapsformidling*
- *By- og stedsutvikling*

- *Håndverk og materialproduksjon*
- *Klima*
- *Opplevelsesnæringer*
- *Kulturmiljø, felleskap og demokrati*

Under hvert tema er det en beskrivelse og en liste over tiltak som skal gjennomføres i perioden 2022-2030. I tillegg inneholder planen to infosider; *Båt og fartøyvern* og *Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen*.

Handlingsprogram 2022-23

I handlingsprogrammet er det satt opp tiltak som direkte skal bidra til å nå målene i planen, og som krever samarbeid med flere offentlige og andre aktører. Når det gjelder hovedmålet i planen (I 2030 engasjerer trønderne seg i et mangfold av godt bevarte kulturmiljø), er tiltak nr. 2 direkte knyttet til verdensarv i Circumferensen. Det er lagt opp til at det skal gjennomføres et forprosjekt for å gjøre kulturminnene og kulturlandskapet i Circumferensen synlig og tilgjengelig gjennom systematisk markedsføring. Prosjektet skal ha overføringsverdi til andre kommuner og relevante steder. Ansvaret for gjennomføring er lagt til Røros kommune/fylkeskommunene i Innlandet og Trøndelag, Sametinget og statsforvalteren. Forprosjektet skal gjennomføres i 2022.

Når det gjelder de 6 ulike temaene i planen er det flere tiltak som har relevans for Røros kommune:

Tema «*Regionale verdier og kunnskapsformidling*»

- «Registrering av samiske kulturminner i Saantien Sitje – Essand reinbeitedistrikt».

Tema: Håndverk og materialproduksjon

- Samarbeidsprosjekt skole – arbeidsliv

Utviklingsprosjekter der skoler og arbeidsliv (private bedrifter, museer mm) kan samarbeide om rekruttering og å gjøre unge kjent med framtidens arbeidsliv, og de kan bli kjent med tradisjonelle verktøy og utstyr, bærekraftig materialbruk og lokale muligheter innen tradisjonshåndverk.

Tema: Klima

- Kartlegge hvilke kulturminner som er særlig sårbare for klimatrusler (ras, erosjon, havstigning, våtere klima, endret vegetasjon og gjengroing).

Oversikt over verneverdige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy i Trøndelag

Vedlegget gir en oversikt over viktige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy i Trøndelag. Oversikten begrenser seg til kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy som har regional og nasjonal verdi.

Dette er et utvalg av områder med høy verneverdi som kulturmiljøer. Både områder med formelt vern og områder uten formell vernestatus, er tatt med. Utvalget er gjort ut ifra at kulturmiljøet, kulturlandskapet eller fartøyet;

- Forteller en vesentlig del av Trøndelags kulturhistorie
- Har høy verneverdi basert på etablerte utvalgsriterier i kulturminneforvaltningen, som representativitet/sjeldenhet, alder og autentisitet, kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og kulturhistorisk verdi, bevaringstilstand, identitetsverdi/symbolverdi og kunstnerisk/arkitektonisk verdi
- Har lang tidsdybde der det er relevant
- Omfatter samiske eller nasjonale minoriteters kulturminner
- Har en sammenheng mellom fartøy og hjemmehavn

De utvalgte områdene skal gis en nærmere beskrivelse i oppfølgingsarbeidet med planen. I *Røros kommune* er Sølendet, Femund II og hele området innenfor Røros bergstad og Circumferensen valgt ut. Det siste området inkluderer Småsetran som er registrert i *Verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag*.

Involvering av kommunene

Administrasjonen i Røros kommune har hatt flere møter med Trøndelag fylkeskommune vedrørende planarbeidet, både knyttet til verdensarven spesielt og kulturmiljø i et bredere perspektiv. Kommunen har blant annet spilt inn Sølendet til oversikten over verdifulle kulturlandskap i Trøndelag.

Saksvurdering:

I forbindelse med behandlingen av planprogrammet ga Røros kommune flere innspill til det videre planarbeidet. En ønsket særlig en sterkere profilering og bredere omtale av verdensarven Røros bergstad og Circumferensen. Det samme innspillet ble forøvrig gitt av Verdensarvrådet. I plandokumentet har verdensarven fått en tydelig omtale, blant annet gjennom en egen infoside. Det er i tillegg lagt opp til at det skal gjennomføres et forprosjekt for å gjøre kulturminner og kulturlandskap i Circumferensen synlig og tilgjengelig gjennom systematisk markedsføring. Ut ifra dette anser kommunedirektøren at ønske om synliggjøring av verdensarven er godt ivaretatt i den regionale planen.

Røros kommune spilte inn til planprogrammet at samiske kulturminner burde omtales i planen. Det samiske perspektivet er nå synliggjort gjennom en egen omtale av samiske og nasjonale minoriteters kulturmiljø. Det tydeliggjøres at det er minoritetene selv som skal velge ut hvilke kulturmiljø som skal inngå i planen og hvilke tiltak som skal gjelde. I handlingsprogrammet er det satt opp et eget tiltak for registrering av samiske kulturminner i Saantin sitje – Essand reinbeitedistrikt. Røros kommune ønsker å spille inn at det er ønskelig at samme type registreringer også gjennomføres i Riast/Hylling og Femund reinbeitedistrikt i løpet av planperioden. Dette er i tråd med målsettingene i *Forvaltningsplan for Røros bergstad og Circumferensen* og *Kulturminneplan for Røros kommune*.

Kommunedirektøren vurderer at Røros kommune i stor grad allerede følger opp de overordna retningslinjene i den regionale planen. I Røros kommune sin kulturminneplan og ny kommuneplan er for eksempel et utvalg kulturmiljøer sikret gjennom hensynssoner. I *Områdeplan for Røros sentrum* er det innført en egen bestemmelse som sier at tiltak

innenfor planområdet ikke skal medføre negativ eller funksjonell påvirkning på det verneverdige kulturmiljøet i Røros sentrum. Dette er i tråd med ambisjonene i den regionale planen som sier at «Nye tiltak i randsonen rundt viktige kulturmiljø bør utformes slik at deres verdier og særpreg ikke svekkes.»

I kommentaren til planprogrammet framhevet Røros kommune erfaring fra arbeidet med klimapåvirkning på kulturminner. Et av tiltakene i handlingsprogrammet til den regionale planen er kartlegging av kulturminner som er særlig sårbare for klimatrusler. Her har Røros kommune et rekke kulturminner som kan være aktuelle å trekke fram, deriblant dammer og vannrennesystemer etter kobberverket. Samiske kulturminner kan for eksempel være truet av gjengroing.

Innenfor temaet Håndverk og materialproduksjon er et av de foreslåtte tiltakene Samarbeidsprosjekt skole – arbeidsliv for å gjøre unge kjent med tradisjonelle verktøy og muligheter innen tradisjonshåndverk. Røros kommune v/Uthusprosjektet har høsten 2021 startet opp en prosess sammen med Røros videregående skole v/Bygg – og anleggsteknikk for å prøve å få til et langsiktig samarbeid for å gjøre unge håndverkere kjent med tradisjonshåndverk og de mulighetene som ligger i dette yrkesvalget. Dette prosjektet vil passe svært godt inn i målsettingene som ligger i planen.

Når det gjelder utvalget av kulturmiljøer, kulturlandskap og fartøy vurderer kommunedirektøren at Røros kommune er godt representert med Sølandet, Femund 2 og verdensarvområdet. Utvalget er i tråd med det som administrasjonen i Røros kommune har spilt inn underveis i planprosessen og som også ble politisk vedtatt som Røros kommune sin høringsuttalelse. Disse områdene er for øvrig allerede beskyttet gjennom hensynssoner i planverket til Røros kommune.

Innstilling:

1. Røros kommune støtter forslaget til Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030.
2. Røros kommune ber om at det i løpet av planperioden 2022-2023 igangsettes et arbeid med registrering av samiske kulturminner i Riast/Hylling og Femund reinbeitedistrikt.
3. Røros kommune støtter forslaget til utvalgte kulturlandskap for Trøndelag

Behandling i Formannskapet 16.09.2021:

Forslag til innstilling enstemmig vedtatt.

Vedtatt i Formannskapet 16.09.2021:

1. Røros kommune støtter forslaget til Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030.

2. Røros kommune ber om at det i løpet av planperioden 2022-2023 igangsettes et arbeid med registrering av samiske kulturminner i Riast/Hylling og Femund reinbeitedistrikt.
3. Røros kommune støtter forslaget til utvalgte kulturlandskap for Trøndelag